

Kerstin Hamre
Näringsliv och samhällsbyggnad, Regional
utvecklingsförvaltning

Fullmäktigeberedningarna för folkhälsa och demokrati – rapporter från 2021

Sammanfattning

Fullmäktigeberedningarna för folkhälsa och demokrati¹ har i uppdrag att arbeta med regionplanens fastställda teman. Dessa redovisas årligen till fullmäktige i en rapport där de även har möjlighet att lyfta övriga behov som uppmärksammas med koppling till folkhälsa och demokratifrågor. Beredningarnas uppgift är att verka för folkhälsa och demokrati med målsättningen att medborgare ska känna förtroende för den representativa demokratin. Detta innebär i sin tur att medborgare i regionen ska ges goda förutsättningar till dialog med den politiska organisationen och dess förtroendevalda och på så vis kunna medverka till och påverka det regionala beslutsfattandet. Beredningarna ska föra dialog med kommuner, samhällsorgan, frivilligorganisationer och andra olika intressenter vilka är eller kan vara verksamma inom folkhälsoområdet. Syftet är att dels få ett bra underlag för bedömningar av olika behov, dels skapa en bredare delaktighet i arbetet med hälsofrämjande insatser.

Fullmäktigeberedningarna för folkhälsa och demokrati fick under 2021, följande riktade uppdrag:

- Genom medborgardialog ta fram underlag för att stärka god och nära vård ur ett medborgarperspektiv med fokus på jämlikhet och tillgänglighet genom samverkan med andra aktörer.
- Genom medborgardialog och i samverkan med relevanta samhällsaktörer undersöka hur regionens verksamheter på ett mer effektivt sätt kan stötta invånarna i arbetet med att förebygga övervikt, fetma, diabetes, hjärt- och kärlsjukdom för ökad livskvalitet och för att främja en jämlikare folkhälsa i Västerbotten.

Beredningarna har genom sitt reglemente också följande uppdrag:

- Verka för att medborgarna ska känna förtroende för den representativa demokratin. Beredningen ska också samverka /föra dialog med olika aktörer för att uppmärksamma behov inom ramen för folkhälsa och demokrati.

---

¹ Beredningen för folkhälsa och demokrati i Södra Lappland; Beredningen för folkhälsa och demokrati i Umeåregionen samt Beredningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå- och Norsjöområdet

I rapporten för **Södra Lappland** lyftes bland annat följande förslag för att stärka god och nära vård ur ett medborgarperspektiv med fokus på jämlikhet och tillgänglighet genom samverkan med andra aktörer:

- Snabbt och enkelt kunna komma i kontakt med vården samt att kunna ha en bättre dialog med sjukvården samt snabb återkoppling.
- En fast vårdkontakt - kritik mot stafettläkarlösningar.
- Ett gott bemötande. Vill känna sig trodd och tas på allvar. Flera känner sig i underläge i mötet med vården vilket bidrar till känsla av otrygghet.
- Geografisk närhet – att vården finns nära där man bor – närhet till sjukstugor, vård-/hälsocentraler, till distriktssköterskor – närhet skapar trygghet. Vård och tillgänglig ambulans ska också finnas nära.
- Oro för nedmontering, brist på resurser och kompetent personal.
- Ny teknik bra så länge den inte rättfärdigar neddragningar.

När det gäller hur regionens verksamheter på ett mer effektivt sätt ska kunna stötta länets invånare i arbetet med att förebygga övervikt, fetma, diabetes samt hjärt- och kärlsjukdom som därmed också bidrar till god livskvalitet samt också främjar en jämlikare folkhälsa betonades bland annat följande:

- Förmedla stöd i form av närvarande personal (t ex dietist, fysioterapeut)
- Fysisk aktivitet på recept, träffa en fysioterapeut som hjälper med träningsupplägg, ordnar träning i grupp och liknande aktiviteter
- Viktigt med uppföljande vårdmöten samt att "vården får gärna peppa utan att döma".
- Viktigt med tidiga förebyggande insatser – att kroppen besiktas lika ofta som bilen. På frågan vad var och en kan göra själva blir svaret "*att motionera tillräckligt och ha sunda matvanor*".

När det kommer till riskbruk av alkohol och självskattat allmänt hälsotillstånd ligger kommunerna väl till i jämförelse med övriga länet. Däremot har kommuner i Södra Lappland generellt en sämre folkhälsa i jämförelse med övriga länet och förekomsten av övervikt, fetma och diabetes är vanligare. Kunskap om vad som krävs för att komma till rätta med detta är känd, det vill säga, att leva sundare är många väl medvetna om däremot inte alltid hur göra eller alternativt finns inte "kraft och motivation" att själva ta itu med det.

I rapporten för **Umeåregionen** rörande hur stärka god och nära vård ur ett medborgarperspektiv med fokus på jämlikhet och tillgänglighet genom samverkan med andra aktörer lyftes bland annat följande förslag:

- Tillgängligare vård, särskilt via telefonkontakt med hälsocentraler. Vill komma i kontakt när de behöver det samt rimliga väntetider.
- Utökat utbud av kommunikationskanaler.

- Respektfullt bemötande av vårdpersonal är grundläggande för upplevelse av god vård. Vill känna sig trodd, tagen på allvar.
- Vill möta personal som är kunnig, engagerad och har tid.
- En fast vårdkontakt och förutsättningar för att kunna ge ett gott bemötande.
- Göra vården mer tillgänglig för personer med funktionsvariationer.
- Kompetensförsörjning och personalens arbetsvillkor oroar.
- Digital teknik kan främja jämlikhet – dock finns även skepsis och oro. Ställer krav på kunskap hos patient.
- Kvinnors hälsoproblem och sjukdomar måste tas på större allvar.

Många förslag gavs även vad gäller hur regionens verksamheter på ett mer effektivt sätt ska kunna stötta länets invånare i arbetet med att förebygga övervikt, fetma, diabetes samt hjärt- och kärlsjukdom betonades bland annat följande:

- Information – att den ska börja tidigt och riktas till barn och föräldrar via skolan.
- Ökad information via andra olika kanaler – alla har inte /kan inte få information via olika digitala kanaler – digitala lösningar är inte tillgängliga för allas olika förutsättningar.
- Allmänna hälsokontroller liknande de som ges till 40-, 50- och 60-åringar.
- Gör motion mer tillgänglig. Gör lokaler mer tillgängliga. Personer med funktionsvariationer kan t ex inte nyttja gym.
- Regionens egna verksamheter kan nyttjas för främjande av mer fysisk aktivitet. Gym/simhallar inte heller tillgängliga utifrån ekonomisk aspekt.
- Fysisk aktivitet på recept. I grupp och individuell form.
- Stöd till föreningar i deras hälsofrämjande arbete t ex bistå med föreläsare och informationsmaterial.

Det finns ett behov av ökad tillgänglig information samt ökad tillgänglighet till träningslokaler. I genomförda undersökningar framkommer uppfattningen att det är individen som i mångt och mycket bär ett eget ansvar för sin hälsa och livskvalitet. Det konstateras samtidigt att det finns kunskap och kännedom om vad som krävs/vad som behövs för att främja god hälsa och livskvalitet. Trots kunskap och kännedom om vad var och en själv kan göra poängteras vikten av att regionen stöttar för att underlätta främjandet av hälsosamma levnadsvanor bland länets medborgare. Det har även påpekats att hälsan påverkas av flera olika samhällsliga omständigheter som t ex arbetslöshet, fattigdom, trauman/händelser i livet m m.

Citat: "Beredningen vill påpeka den potential som medborgarna ser i att regionen tar stöd av det civila samhället".

I rapporten för **Skellefteå- och Norsjöområdet** för att stärka god och nära vård ur ett medborgarperspektiv med fokus på jämlikhet och tillgänglighet genom samverkan med andra aktörer lyftes bland annat följande förslag:

- Få en tid snabbt och enkelt att boka tid.
- Ett bra bemötande.
- Kontinuitet är viktigt för god vård. Stafett- och hyrpersonal försvårar dock detta.
- Bättre samordning mellan olika vårdprofessioner är önskvärt.
- Delaktighet, t ex bättre återkoppling efter ett vårdbesök, att få veta provsvar och nästa steg i behandlingen.
- Personlig kontakt och fysiska möten är viktigt.
- Inte alla har tillgång till mobilt bank-id och inte alla digitala lösningar är tillgängliga.
- Vården får inte centraliseras till Umeå – och inte styras av privata vinstintressen.
- Oro för vårdpersonalens arbetssituation (stress, dålig arbetsmiljö, låga löner etc. Citat: *”kommer det finnas vårdpersonal i framtiden för att få den vård som behövs”*).

Regionens verksamheter kan stötta på ett mer effektivt sätt för att förebygga övervikt, fetma, diabetes samt hjärt- och kärlsjukdom vilket därmed bidrar till god livskvalitet samt också främjar en jämlikare folkhälsa, bland annat betonades följande förslag:

- Att vården blir bättre på att bjuda in till träning, till exempel träningsgrupper för äldre vilka ofta är ensamma.
- Att informera bättre om vad fysisk aktivitet gör för hälsan – att få information även när kontakt med vården sökes i annat ärende.
- Fysisk aktivitet på recept
- Social aktivitet på recept

På bland annat webbsidan 1177.se finns mycket information om såväl sjukdomar, behandlingar som information om vad invånaren själv kan göra för att främja ett hälsosamt liv. Kunskap om vad man själv kan/ska göra säger sig också många känna till, det vill säga, att äta mer frukt och grönt, att röra på sig, stressa mindre, undvika alkohol och tobak och så vidare. Samtidigt som en majoritet säger sig veta vad som krävs och vad man kan göra själv så efterfrågas ändå *mer information* om vad man kan göra för att få en förändring rörande sina levnadsvanor – äta rätt, sova gott, röra på sig osv! Det är dock en sak att veta *vad* man ska göra men ofta svårare att få till det i praktiken.

Uppdrag från reglementet:

Uppdraget att föra dialog med olika aktörer för att uppmärksamma behov inom ramen för folkhälsa och demokrati har mött en del metodologiska utmaningar, främst på grund av Corona-pandemin vilket bland annat inneburit färre möten med pensionärs-, funktionshinder- och patientföreningar vilka ofta tillhör riskgrupper.

Kort sammanfattat nämner **Södra Lappland** att det finns ett stort engagemang från invånare att dela med sig av erfarenheter och idéer. Man vill vara delaktiga.

Inom **Skellefteå- och Norsjöområdet** konstaterades att det var få pensionärs- och patientföreningar (2) som deltog i dialogmötet och poängterar att det kan vara angeläget att se över hur kontakter tas inför framtida digitala möten. I enkäten ställdes frågan hur man önskar föra dialog med förtroendevalda och svaret var att många uppskattar att bli kontaktade av politiker. Enkätens underlag är främst baserad på kvinnor över 31 år. Det var få i åldern 18-30 år samt få män som svarade.

För **Umeåregionen** konstaterades att man genomfört dialoger med bland andra folkhälsoråd och i t ex Nordmaling, Bjurholm och Vännäs har man tagit fram nya folkhälsoplaner och folkhälsopolitiska program. Vindelns kommun har anställt en folkhälsosamordnare.

Avslutningsvis kan nämnas att det finns ett stort engagemang bland invånare och civila samhällets aktörer i länets kommuner, och en vilja att ta sig an utmaningar bland t ex civila samhällets aktörer – organisationer och föreningar m fl – var också något som uttrycktes i de rapporter /det uppdrag som BFD hade för år 2020.

Bland invånare och civila samhällets aktörer i länets kommuner finns ett stort engagemang och vilja att ta sig an och komma till rätta med olika utmaningar som kan kopplas till behov av hälsofrämjande insatser, gemenskap, fritid med mera och som kan öka, stärka och utveckla förutsättningarna för god livskvalitet och för att främja en jämlik folkhälsa i länet. Liknande ställningstagande var också något som betonades av invånare och representanter i det civila samhället i rapporterna från genomförda dialoger i uppdraget för år 2020.

Förslag till beslut

Regionala utvecklingsnämnden tackar för informationen.

Bedömda resultat och konsekvenser

En central uppgift för Region Västerbotten är att skapa förutsättningar för ökad samverkan inom olika samhällssektorer och olika intressenter kopplat till länets geografi, invånare, ideell sektor, kommuner, statliga myndigheter, universitet och näringsliv, som alla kan bidra till länets utveckling. I framtiden kan det bli allt viktigare att skapa en positiv bild och attraktivitet som innebär att regioner kan hävda sin roll i konkurrensen med andra regioner. I strävandet efter att stärka regioner och få stad och land att fungera bättre behövs bland annat bättre samarbeten över gränser, samt att inkludera flera olika parter och hitta sätt att hantera en föränderlig framtid.

Civilsamhällets betydelse för samhällets utveckling betonas allt oftare. I och med en mer komplex omvärld finns nya utmaningar som behöver mötas. Vidare kan utmaningar med anledning av den demografiska utvecklingen komma att innebära att små kommuner får allt svårare att få ekonomin att räcka till de lagstadgade uppgifterna. Det civila samhällets olika aktörer kan således vara en viktig aktör för en kommun/region att stärka och utveckla samverkan med målsättningen att ta sig an utmaningar som till exempel hälsofrämjande aktiviteter, gemenskap, kultur och en aktiv fritid. Med ökad samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv och civilsamhället kan också nya former för utveckling testas och stärkas.²

Sammanhållen region

Västerbotten är en sammanhållen region, med utvecklade samverkansstrukturer inom olika samhällsområden. Det finns stor erfarenhet av att komplettera varandra och skapa närhet – trots de långa avstånden. Här vänds utmaningarna med den geografiska placeringen, de långa inomregionala avstånden och de olika förutsättningarna i städer, landsbygder och glesbygder till en fördel, genom att ta avstamp i de lokala förutsättningarna för integrering och sammankoppling mellan olika delar av regionen och vidare ut i världen. Regionala utvecklingsinsatser bidrar till en platsbaserad, utåtriktad och integrerad utveckling av städer, landsbygder och glesbygder inom och utanför länet, för att Västerbotten ska vara en sammanhållen region.

Jämlik och jämställd inkludering

Västerbotten arbetar för en jämställd och jämlik inkludering där människor ges likvärdiga möjligheter – oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Alla människor ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet. Medinflytande, ekonomiska möjligheter och allas möjligheter att ta del av samhället ska genomsyra regionens arbete. Regionala utvecklingsinsatser bidrar till att länet säkerställer att skillnader mellan grupper utjämnas för en jämställd och inkluderande utveckling.

---

² Se till exempel CivSam.se - webbplats för vetenskaplig kunskap om det civila samhället i Sverige
<http://www.civsam.se/samhallsroll>

Ersätter beslutet ett tidigare/annat beslut?

Resurser och finansiering

Bilagor

Fullmäktigeberedningen för folkhälsa och demokrati i Södra Lappland

Fullmäktigeberedningen för folkhälsa och demokrati i Umeåregionen

Fullmäktigeberedningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå- och Norsjöområdet

Beslut expedieras till